

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2Articoli și corespun-
dențe pentru pu-
blicare se trimit re-
dacțiunei.Concure, inserțiuni
precum și taxele de
abonament se trimit
Administrațiunei ti-
pografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Aviz pentru învățători.

Atragem atențiunea învățătorilor noștri asupra cursurilor, pe cari înaltul ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune publică prin actul său Nr. 43783,1909 le-a dispus a se ținea în Budapesta, Cluj, Arad și Loșonc pentru *învățătorii poporali*, iar în Budapesta și Szabadka pentru *învățătoarele* dela școli populare, spre scopul câștigării de cunoștințe nouă. *Din partea noastră recomandăm participarea la acelea cursuri.*

Doritorii de a participa la acelea cursuri să se insinue, *cât mai degrabă*, la *inspectoratul* regesc școlar concernent în timpul cel mai scurt.

Consistorul eparhial
gr. ort. român din Arad.

Programa

examenelor dela institutul ped.-teol. gr. or. rom. din Arad.

I. Cursul al IV-lea pedagogic.

Mercuri în 6/19 Maiu să sistează prelegerile în cursul al IV-lea pedagogic.

Luni în 11/24 Maiu orele 8—12 examen din religione, pedagogie, constituție, aritmetică igienă.

3—6 d. a. cant, tipic, muzică.

Martți în 12/25 Maiu orele 8—12 limba română, maghiară, germană, fizică, economie.

Oarele 3 d. a. examene private în curs IV ped. și de gimnastică în curs IV. ped.

Mercuri 13/26 Maiu la orele 3 d. a. conferință profesorală.

II. Examenul scripturistic de cvalificațiune învățătoarească.

Luni 25 Maiu (7 Iunie) orele 8—12 pedagogie; orele 3—7 d. a. limba română.

Mercuri 27 Maiu (9 Iunie) 8—12 l. maghiară; orele 3—7 d. a. limba germană.

Joi 28 Maiu (10 Iunie) 8—12 geometrie;

3—7 d. a. desemn.

Vineri 29 Maiu (11 Iunie) orele 8—9 a. m. calligrafie;

3 d. a. conferință.

III. Examenele de curs.

Sâmbătă 23 Maiu (5 Iunie) se sistează prelegerile.

Luni 25 Maiu (7 Iunie) dela 8—12 a. m. cant, tipic, muzică în curs I. II. ped. și I. teologic.

Mercuri 27 Maiu (9 Iunie) 8—12 a. m. cant, tipic, muzică în curs III ped. și II teologic.

Joi 28 Maiu (10 Iunie) 8—12 cant și tipic în curs III teologic;

orele 4—6 d. a. gimnastică în curs I—III ped.

Vineri 29 Maiu (11 Iunie) conferință.

Sâmbătă 30 Maiu (12 Iunie) 8—12 a. m. curs.

I. teol. studiu biblic, teologia fundamentală, economie; orele 3—6 d. a. curs I ped. religione, pedagogie, istorie, geometrie, aritmetică.

Luni 1/14 Iunie 8—12 a. m. curs II teol. istoria bis., dogmatică, omiletică, română;

orele 3—6 d. a. c. II ped. religione pedagogie aritmetică, geometrie, istorie naturală

Martți 2/15 Iunie 8—12 a. m. curs. III teol. pastorală, exegeză, catihetică, constituție;

orele 3—6 p. m. curs. III ped. religione, pedagogie, istorie, geografie, aritmetică, geometrie.

Mercuri 3/16 Iunie 8—12 a. m. curs. I ped. română, maghiară, germană, istorie naturală, economie;

orele 3—6 p. m. curs I teol. istoria bis. românești, pedagogie.

Joi 4/17 Iunie 8—12 curs II ped. română, maghiară, germană, geografie, economie;

orele 3—6 p. m. curs II teol. morală, exegeză, pedagogie, economie.

Vineri 5/18 Iunie curs III ped. 8—12 română, maghiară, germană, istorie naturală, fizică, economie;

3—6 d. a. curs III teol. drept canonic, liturgică, economie, igienă.

Sâmbătă 6/19 Iunie conferință profesorală.

Duminecă 7/20 Iunie. Te-Deum și distribuirea testimoniilor.

IV. Examenele de cvalificație învățătoarească.

Luni, Martți, Mercuri, Joi 8/21—11/24 Iunie examenele orale de cvalificațiune învățătoarească.

V. Școala de aplicație.

Vineri 12/25 Iunie examen în școala de aplicație.

VI. Examen private.

Sâmbătă 13/26 Iunie 8—12 a. m. examene private cu pedagogii.

Luni 15/28 Iunie 8 a. m. exanene private cu teologii.

Mercuri 17/30 Iunie conferința finală.

Tipografia noastră.

Sunt treizeci de ani de când s'a înființat tipografia diecezană din Arad prin Înalt Prea Sfințitul domn Mitropolit Ioan Mețianu, atunci episcop al diecezei noastre, cu un capital de 2400 coroane. Această înființare o anunță I. P. Sa în

cuvântul de deschidere a sinodului eparhial din anul 1879, în care o donează diecezei, cu rezervarea dreptului de a o conduce însuși. Sinodul primește ofertul și decide a inventa tipografia și a-i folosi venitele pentru completarea ei.

Intemeietorul închină venitul acestei fundațiuni numită *Ioan Meșianu*, pentru ajutorarea bisericilor sărace.

Tipografia avea piața sigură: cea oficială și avea tendență de a se estinde și asupra pieței neoficiale. La anul 1899, când și-a mutat I. P. S. Sa sediul în Sibiiu, a predat-o cu o avere de 89.559.40 coroane în bani gata iar restul în casă (12.000 cor.), instalații tipografice și pretenziuni.

La anul 1905 se fac instalațiuni cu motor prin ce tipografia își estinde în chip simțitor afacerile, astfel încât la anul 1906 încheie cu o stare de 111.526.02 coroane, iar la anul 1908 cu 121.991.47 Cor.

În anul 1908 s'a deschis și o librărie bine arangiată, iar capitalul de investire al tipografiei și librăriei diecezane la 1 Ianuarie 1909 face 72.000 Coroane.

Ramurile de ocupațiune ale tipografiei diecezane sunt: tipărirea cărților bisericești, școlare și literare precum și a formularelor oficioase, estrase de botez, matricule, inventare, socoți etc. cu un cuvânt prevede toate trebuințele diecezane.

Librăria desface cărțile tipărite în tipografie și primite în comisiune; mai departe recvizite bisericești și școlare etc.

Aplicați sunt la tipografie 16 persoane, iar la librărie 6 persoane.

Acesta este tabloul despre starea materială a tipografiei și a librăriei, o stare îmbucurătoare vrednică de nobilele intențiuni ale întemeietorului și de munca cinstită a chivernisitorilor de astăzi.

Când relevăm succesul de 30 ani al acestei întreprinderi, drept prinos întemeietorului și chivernisitorilor ei, chiemăm la datoria lor față de aceasta instituțiune pe aceia, pentru cari s'a întemeiat.

Nu cerem dela nimeni jertfă, decât atâta interes față de biserica mamă, ca să-și procure toate trebuințele din tipografia și librăria diecezană, ca din dobânzile realizate să putem acoperi lipsese bisericilor sărace, devenite tot mai întetitoare.

Baie de aur sunt aceste întreprinderi pentru biserica noastră, dacă le vom sprijini și din aceia baie de aur se vor ridică biserici și binecuvântat va fi tot banul dat în folosința bisericii precum binecuvântat a fost dinarul văduvei.

În sfârșit aceste instalațiuni sunt arangiate după toate recerințele moderne și nu este trebuință pe care se nu o poată prevedea în ramul tipografic și al desfacerii de cărți, n'are dar loc nici o scuză, afară de fatalul indiferentism ce ne caracterizează. Închipuiți-vă numai 20° după sumele enorme,

câte se cheltuesc din cassele bisericești și private în tipografiile și llbrăriile străine și vă ve-ți speria de bogăția ce o subtrageți dela mama voastră biserică, atunci când vi-e prea greu a face un pas doi mai mult până la tipografia diecezană, ori vi-e prea greu a scrie comanda de un șir două.

Atâta ne plângem, că din pricina sărăciei nu ne putem susține bisericele și instituțiunile culturale și nu dăm seamă, câtă risipă facem. Săraci suntem în sentimente și aceasta este sărăcia ce ne împedecă în dezvoltare. Uite aici, dacă ne-am validat sentimentul iubirei de biserică și neam prin sprijinirea instituțiunilor cu mențiune bisericească-culturală, atunci am avea jitnițe pline și n'am avea înfațișarea unui neam de cerșitori. Cel puțin intelectualii ar trebui să aibă acest sentiment, pentru că ei formează piața tipografilor și a librăriilor. Nu resursele ne lipsesc, ci oamenii de inimă.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1909.

Ședința I.

S'a ținut în 5/18 Aprilie 1909, la oarele 12¹/₂ p. m., în sala mare a Seminariului din Arad.

Președinte: P. S. Sa Părintele Episcop diecezan *Ioan I. Papp*; notar: *dr. Constantin Mișici*.

Nr. 1. După asistare la sfânta liturgie împreună cu chemarea Duhului sfânt, întrunindu-se deputații sinodali, la oara arătată, în sala mare a institutului diecezan, P. S. Sa Dl Episcop *Ioan I. Papp*, deschide sesiunea prin următorul cuvânt, ascultat cu plăcere și acoperit de aplauze vii:

Publicată în Nr. 14.

Nr. 2. Conform §-lui 3 din Regulamentul afacerilor interne:

prezidiul provoacă pe deputații *Ioan Georgia* protoprezviter, *dr. Constantin Mișici* și *dr. Dimitrie Mangra* să îndeplinească oficiul de notari provizori.

Nr. 3. La ordinul prezidiului:

se ceteste lista pregătită de Consistor a deputaților aleși și la apelul nominal din 59 deputați cu 60 mandate își prezintă în persoană credenționalele lor 48 deputați cu 49 mandate și anume următorii: *Dr. George Adam*, *Dr. Isaia Ardelean*, *Vasilie Beleş*, *Dr. Teodor Burdan*, *Dr. Aurel Cioban*, *Roman R. Ciorogariu*, *Dr. Gavriil Cozma*, *George Feier*, *Paul Gavrilete*, *Ioan Georgia*, *Procopiu Givulescu*, *Vasilie Goldiș*, *Iuliu Groșorean*, *Dr. Aurel Grozda*, *Augustin Hamsea*, *Andrei Horvath*, *Dr. Andreiu Ilie*, *Petru Ionaș*, *Dr. Sever Ispravnic*, *Dr. Aurel Lazar*, *Dr. Dimitrie Mangra*, *Vasilie Mangra*, *Titu Mărgineanțu*, *Dr. Iustin Marșieu*, *Dr. Valeriu Mezin*, *Dr. Constantin Mișici*, *Paul Miulescu*, An-

toniu Mocsonyi de Foen, Alexandru Muntean, Dr. Nicolae Oncu, Dr. Nestor Oprean, Dr. Teodor Papp, Aurel Petrovici, Dr. George Popa, Dr. George Popovici, Vasile Popovici, Dr. Traian Putici, Sava Raicu, Dr. Paul Rotariu, Nicolae Roxin, Ioan Russu-Șirianu, Gerasim Sârb, Iosif Tărău, Petru Truța, Emanuil Ungurianu, Nicolae Zigre, Ioan Cizmaș și Cornel Lazar; 8 deputați cu 8 mandate își prezintă credenționalele prin încredințării lor și anume: Dr. Cornel Ardelean, Adrian P. Deseanu, Iosif Gallu, Voicu Hamsea, Traian I. Magier, Dr. Ioan Papp, Dr. Ioan Trailescu și Mihai Veliciu, iar 3 deputați cu 3 mandate nu-și prezintă credenționalele; dintre acești 3 deputați unul, Petru Serb, este de față, iar 2, anume Dr. George Roxin și Dr. Ioan Suciu, lipsesc.

Nr. 4. În virtutea §-lui 6 din Regulamentul afacerilor interne:

toți deputații se împart în 4 secțiuni și anume:

a) Deputații cercurilor Arad, Radna, Șiria, Giula și Chișineu, constituie secțiunea I., având a verifica pe deputații aleși în secțiunea a II-a; actele se predau deputatului *Roman R. Ciorogariu*.

b) Deputații cercurilor Ienopolea, Buteni, Hălmațiu, Timișoara și Vinga compun secțiunea a II-a, având a verifica pe deputații din secțiunea a III-a; actele se predau deputatului *Augustin Hamsea*.

c) Deputații cercurilor B.-Comloș, Lipova, Chișetău, Birchiș și Oradea-mare, constituie secțiunea a III-a, având a verifica pe deputații din secțiunea a IV-a, actele se predau deputatului *Vasile Mangra*.

d) Deputații aleși în cercurile Peșteș, Tinca, Beliu, Beiuș și Vașcău, constituie secțiunea a IV-a, având a verifica pe deputații din secțiunea I.; actele se predau deputatului *Nicolae Roxin*.

Terminându-se prin aceasta agendele ședinței prime, prezidiul anunță proxima ședință pe ziua de 6/19 Aprilie a. c., la oarele 4 d. m. cu următoarea ordine de zi: verificarea protocolului ședinței prime, rapoartele secțiunilor verificatoare, constituirea biurolui, alegerea comisiunilor și prezentarea esibilitelor întrate la Sinod, iar ședința se ridică la oara 1¹/₄ p. m.

Acest protocol s'a verificat în ședința a II-a dela 6/19 Aprilie 1909.

Ioan I. Papp,
Episcop-președinte.

Dr. Constantin Mișici
notar sinodal.

Ședința II.

S'a ținut în 6/19 Aprilie 1909 la oarele 4 d. a.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan *Ioan I. Papp*; notar: Dr. *Dimitrie Mangra*.

Nr. 5. Se cetește protocolul ședinței I. și se verifică.

Nr. 6. Urmează la ordinea zilei *referada* secțiunilor despre verificarea deputaților pe noul period 1909—1911.

Secțiunea I. de verificare prin raportorul său dr. Cornel Ardelean arată, că cenzurând actele electorale a deputaților din secțiunea a II-a, le-a aflat în ordine și neîntrând protest, la propunerea secțiunii:

Se declară de verificați: pentru cercul electoral Ienopolea din cler Ioan Georgia, mireni George Feier și dr. Teodor Burdan; pentru cercul Hălmațiu din cler Cornel Lazar, mireni Petru Truța și dr. Teodor Papp; pentru cercul Vinga din cler Augustin Hamsea, mireni Tit Mărgineanțu și Ioan Cizmaș; pentru cercul Buteni din cler Traian I. Magier, mireni Vasile Goldiș și dr. Aurel Grozda; pentru cercul Timișoara din cler dr. Traian Putici, mireni Emanuil Ungureanu și Paul Rotariu.

Nr. 7. *Secțiunea a II-a de verificare* prin raportorul său Ioan Georgia referă despre cenzurarea actelor aparținătoare secțiunii a III-a și la propunerea comisiunii:

Se declară de verificați: pentru cercul Banat-Comloș din cler Paul Miulescu, mireni dr. Nestor Oprean și dr. Valeriu Mezin; pentru cercul Chișetău din cler Gerasim Sârbu; pentru cercul Birchiș din cler Augustin Hamsea, mireni Antoniu Mocsonyi de Foen și Petru Ionaș; pentru cercul Oradea-mare din cler Vasile Mangra, mireni Nicolau Zigre și dr. Aurel Lazar.

Actele referitoare la alegerea deputaților mireni din cercul Lipova dr. Constantin Mișici și dr. Aurel Cioban, din cler Voicu Hamsea, fiind atacate prin protest, precum și actele referitoare la alegerea deputaților mireni din cercul Chișetău, deși protest n'a intrat, dar secția a constatat din oficiu defecte de formă la actul scrutiniului: se transpun la comisiunea permanentă de verificare.

Nr. 8. *Secțiunea a III-a de verificare* prin raportorul său Gerasim Sârbu referă despre cenzurarea actelor electorale aparținătoare secțiunii a IV-a și la propunerea secțiunii:

Se declară de verificați: pentru cercul Beiuș din cler Adrian P. Deseanu, mireni Dr. Gavril Cozma și Dr. Ioan Papp; — pentru cercul Beliu mireni Paul Gavrillette și Dr. Andreiu Ille; — pentru cercul Tinca din cler Nicolae Roxin, mirean Dr. Isaia Ardelean; — pentru cercul Vașcău din cler Andreiu Horvat, mireni Dr. George Popa și Dr. Iustin Marșieu.

Actele referitoare la alegerea deputaților din cler Alexandru Muntean, mireni Iosif Tărău și Dr. Dimitrie Mangra din cercul Peșteș, fiind atacate prin protest, precum și actele alegerii deputatului din cler Petru Serb în cercul Beliu, apoi ale alegerii deputatului mirean George Roxin din cercul Tinca, deoarece acești doi din urmă nu și-au prezentat credenționalul: se transpun la comisiunea permanentă de verificare.

Nr. 9. *Secțiunea a IV-a de verificare* prin raportorul său Dr. Andreiu Ille referă despre cenzurarea actelor electorale din cercurile aparținătoare secțiunii I, și la propunerea secțiunii:

Se declară de verificați: pentru cercul Arad din cler Vasile Beleş, mireni Aurel Petrovici și Dr. Sever Ispravnic; — pentru cercul Radna din cler Procopiu Givulescu, mirean Sava Raicu; — pentru cercul Giula din cler Roman R. Ciorogariu, mireni Dr. Nicolae Oncu și Dr. George Popovici; — pentru cercul Chișineu din cler Dr. Ioan Trailescu, mireni Mihai Veliciu și Dr. Cornel Ardelean.

Actele electorale referitoare la alegerea deputaților din cler și mireni în cercul Șiria, fiind atacate prin protest, precum și actele referitoare la alegerea deputatului mirean Dr. Ioan Suciu din cercul Radna, de-

oarece acesta nu și-a prezentat credenționalul : se transpun comisiunii permanente de verificare.

Nr. 10. Fiind verificați 45 deputați și 47 fiind prezenți :

Sinodul se declară capace pentru constituirea definitivă și pentru de a putea aduce concluze valide.

Nr. 11. Pentru alegerea biroului și a comisiunilor la propunerea deputatului Dr. George Popa și la cererea înaintată în scris alor 21 deputați prezenți :

Sinodul decide a se face alegerile direct prin votare secretă și spre acest scop alegându-se o comisiune de scrutinare în persoanele deputaților Vasilie Mangra din cler, Nicolae Zigre și Petru Ionaș mireni, ședința se suspende pe 10 minute.

Nr. 12. După redeschiderea ședinței se purcede la alegere cu cetirea apelului nominal :

S'au dat 47 voturi și constatându-se, că în urnă s'au aflat asemenea 47 ședule, acestea se predau comisiunii de scrutinare la mâna deputatului din cler Vasilie Mangra, iar până la efeptuarea scrutinării ședința se suspende.

Nr. 13. După redeschiderea ședinței pe baza raportului comisiunii de scrutinare prin raportorul ei Petru Ionaș :

Sinodul declară de aleși :

1. *La notariat* pe deputații Adrian P. Deseanu și Ioan Georgia din cler, mireni Vasilie Goldiș, Dr. Isaia Ardelean, Iosif Tărău și Dr. Dimitrie Mangra, iar de notar general se designează deputatul Vasilie Goldiș.

2. *În comisiunea organizatoare*, din cler Vasilie Mangra și Gerasim Sărb, mireni Nicolae Oncu, Nicolae Zigre, Dr. Nestor Oprean și Ioan Russu-Șirianu.

3. *În comisiunea bisericească* din cler Augustin Hamsea și Alexandru Muntean, mireni Dr. Gavril Cozma, Dr. Aurel Lazar, Dr. Constantin Mișici și Antoniu Mocsonyi de Foen.

4. *În comisiunaa școlară* din cler Roman R. Ciorgariu și Ioan Georgia, mireni Vasilie Goldiș, Dr. Aurel Grozda, Iuliu Groșorean și Emanuil Ungurian.

5. *În comisiunea epitropescă* din cler Procopiu Givulescu și Andreiu Horvat, mireni Mihaiu Veliciu, Sava Raicu, Dr. Sever Ispravnic și Dr. George Adam.

6. *În comisiunea verificatoare* din cler Adrian P. Deseanu, mireni Dr. George Popa și Dr. Iustin Marșieu.

7. *În comisiunea petiționară* din cler Vasilie Beleş, mireni Aurel Petrovici și Dr. Teodor Burdan.

8. *În comisiunea bugetară* din cler Cornel Lazar, mireni George Feier și Dr. Ioan Papp.

Nr. 14. Prezidiul prezintă credenționalele deputaților Dr. Ioan Suciș și Petru Serb :

se predau comisiunii verificatoare.

Nr. 15. Prezidiul prezintă următoarele esibile întrate la sinodul eparhial :

1. Raportul general al Consistorului plenar din Arad.

2. Raportul general al Conzistorului plenar din Oradea-mare.

3. Raportul delegațiunii congressuale despre activitatea sa în anul trecut.

4. Raportul P. S. Sale Domnului Episcop diecezan Ioan I. Papp asupra proiectului de lege despre întregirea dela stat a dotațiunilor preoțești.

5. Protestul colegiilor preoțești din Birchîș și Hălmagiu față de proiectul de lege despre întregirea dela stat a dotațiunilor preoțești.

6. Raportul Consistorului din Arad asupra rescriptului ministerial Nr. 147441/1908 în chestiunea competenței consistorului eparhial.

7. Raportul Consistorului din Oradea-mare asupra rescriptului ministerial Nr. 147441/1908 în chestiunea competenței Consistorului eparhial.

8. Concluzul adunării generale a fondului diecezan pentru ajutorarea preoțimei, prin care propune instituirea unui al doilea referent bisericesc, care să fie plătit din fondul diecezan pentru ajutorarea preoțimei.

9. Concluzul adunării generale a fondului diecezan pentru ajutorarea preoțimei, prin care cere interpretarea §§-lor 24 și 52 din Statutele fondului :

Se predau comisiunii organizatoare.

10. Raportul general al Consistorului din Arad ca senat bisericesc.

11. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare ca senat bisericesc.

12. Raportul consistorului din Arad despre inactivarea parohiei a II-a din Chișineu.

13. Raportul Consistorului din Arad în chestiunea parohiei din Hódmező-Vásárhely.

14. Raportul Consistorului din Arad în chestiunea reactivării parohiei a II-a din Cinteiu.

15. Cererea mai multor credincioși din St.-Nicolaul-Mare pentru inactivarea parohiei a II-a de acolo :

Se predau comisiunii bisericești.

16. Raportul general al Consistorului din Arad ca senat școlar.

17. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare ca senat școlar.

18. Raportul special al Consistorului din Arad asupra institutului preparandial.

19. Raportul special al Consistorului din Arad în afacerea monografiilor proiectate prin concluzul Nr. 46 al sinodului eparhial din 1908 :

Se predau comisiunii școlare.

20. Raportul general al Conzistorului din Arad ca senat epitropesc.

21. Raportul general al Consistorului din Oradea-mare ca senat epitropesc.

22. Raportul Conzistorului din Arad asupra concluzului sinodal Nr. 17 din 1908.

23. Raportul Conzistorului din Arad asupra protocolului comisiunii sinodale de controlă.

24. Raportul referentului bisericesc din Arad asupra constatărilor comisiunii sinodale de controlă față de dânsul.

cenziunea nu e nici obiectivă, nici întemeiată, nici serioasă, nici folositoare“, recurge la șiretlic: inventează o teorie nouă în Metodică, cugetând, că va înșelă opinia publică.

Deși de altminteră răspunsul „autorului nostru didactic“ nu răstoarnă nimic din dovedirea greșelilor arătate în recenziune, ceea ce evaluează cartea din cestiune de cea mai puțin succesă, iar pe autor de incompetent a scrie cărți didactice: m'ăș putea dispensa de a-i reflecta; totuși, în interesul învățământului trebuie dovedit acest autor didactic.

Să-i vedem logica și — teoria.

E interesant Dl Pr. D. V. când respinge critica „pe d'antregul“, dar numai unele observări le combate și eșecionează. Oare pentru ce? Pentru că în fața dovezilor rămâne „ca un pește fără de glas“. De aici urmează apoi, că observările necombătute, tăcând le recunoaște, ceea ce înșamnă, că recenziunea nu e respinsă „pe d'antregul“.

Căci, dacă respinge, de ce nu-și justifică în partea istorică neadevărurile cuprinse în piesele: Darea legii, Iona, Pilda despre talanți și Învierea lui Lazar, ca să fi dovedit neobiectivitatea și netemeinicia recenziunii?

De ce nu-și justifică corectitatea frazelor fără rost din inv. morale, cum sunt: la Chemarea lui Moise, la David, la Daniil, la Nașterea lui Isus, etc.?

De ce nu a clarificat în partea limbistică, că de ce e bine a vorbi copiilor de clasa II și III în neologisme ca: *escenzivă, pumnal, destinaț, primogenit, vindecarea reciprocă a dreptului*; apoi: *escremându-se* (la Tovie), *crucile pregătite de foc* (în loc de lemne) etc.?

Ce urmează de aici? Pe lângă inconzecență, superficialitatea cu care s'a scris cartea și cu care se răspunde criticii „temeinice“ tradează lipsa de competență a autorului de a scrie carte didactică; lipsa cunoștințelor metodice și a cunoașterii psihologiei școlărilor.

Dar autorul nostru didactic e de tot strașnic în logică în câteva puncte, pe cari s'a „simțit“ vrednic să le combată din lunga recenziune. Îți e mai mare mila de el văzându-l cum se zvârcolește, ca se iasă la suprafață cu „concluziuni logice“ și mistificări sfruntate. Căci ce zice?

La „*Pedepsirea păcatului strămoșesc*“ eu am afirmat, că lipsește firul converzării lui Dumnezeu cu Adam și Eva, ce nu face nici un manual; de aceea copiii nu pot fi introduși în cunoștința, că Adam și Eva aveau ocaziune a se îndrepta și după păcat, dacă se rugau de iertare. Acesta e un moment, care determină în mod perfect dreptului lui Dumnezeu la aducerea sentinței. Momentul acesta l-am accentuat pentru că lipsește din carte, (precum lipsesc asemenea momente hotăritoare la „*Frații lui Iosif*“, „*Chemarea lui Moise*“ ș. a. piese) dar premisele nu îngăduie a deduce, că eu aș fi afirmat, cumcă pedeapsa a urmat, exclusiv, pentru că „*nu și-au cerut pardon*“.

Zice mai departe, că la „*Prorocul Daniil*“ m'am „*desvalorificat*“ ca — bagseamă — dânsul să rămână

„*evalueat*“, când am cutezat să afirm, că titlul nu corespunde cuprinsului piesei. Ba, că nici nu am cetit piesa, ci d'a oarba i-am făcut critica. Dar care priceput nu observă, că subimpărțirea, p. 2 tractează exclusiv despre soții lui Daniil, apoi că aceia joacă tot acelaș rol în piesă ca Daniil. Deci titlul va fi complet numai așa: „*Daniil și soții lui*“. Vezi dară, D-le Pr. D. V. cât de obiectiv și temeinic am fost!

Apărarea autorului trece într'o fază de aberațiuni fără frâu în punctul, unde-și dă dovadă de absolută nepricepere în alcătuirea frazelor moralizatoare. Și cutează omul acesta să susțină, că e corect a scrie: „*Femeea lui Putifar fiind cam (?) escenzivă și plăcându-i de Iosif, care eră frumos la față l-a ispitit la păcat*“. Dar aceasta trebuie explicată și de ce lipsă e ca să știe pruncii aceste relații dintre Iosif și femeie? Și oare nu se putea înlocui fraza cu o propoziție mai potrivită? De bunăseamă se poate, dar...

Mai află „autorul didactic“ că pe lângă aceea, că îi fac nedreptate prin această observare: mai sunt și inconzecenți, când aici îl deșaprob, iar piesa despre moartea lui Ioan Botezătorul, în care dânsul află acelaș nex de idei, o pretind. La aceasta reflectez: Rău, foarte rău îți pricepi chemarea de scriitor didactic, când între toți autorii numai D.-Ta nu te știi ajută. Doară nu presupui, că aș pretinde să scrii, cumcă și Irodiada a fost escenzivă? Din contră: pretind, ca piesa despre Tăierea capului lui Ioan Botezătorul să nu lipsească din Istoria biblică, fiind un moment foarte înșământat. Dar, dacă ai scrie în fraze ca despre muerea lui Putifar, tot așa te-aș condamna. Lasă-te de terminii D.-Tale și folosește expresiuni potrivite demnității școlărilor, cum fac celelalte cărți didactice; prin urmare: nu zice, că Irodiada a fost „escenzivă“ ori cum ți-ar plăcea poate: „*adulteră*“ ci zi: Irodiada, nu se cuvenia a-i fi soție lui Irod, fiindcă îi eră rudenie, iar Ioan i-a dăjenit.

Apoi ce naivă e și presupunerea, că după mine ar trebui eliminate și din evanghelie toate locurile analoge. Sfinția Ta, D-le Pr. D. V. nu înțelegi, că ai scris manual de școală, iar nu evanghelie. Cum poți pune școlarii în categoria adulților; ți-e tot una: că predici de pe amvon, ori înveți de pe catedră?

Dar în cele următoare dăm de o logică și mai potențată. Zici, D-le Pr. D. V. că am criticat „*tendențios*“, zici, că la Samarineanul îndurat am dat „*probă de cea mai tendențioasă preocupare*“, când am afirmat, că ai eliminat momentul esențial, care determină măreția faptei Samarineanului strein. Și cutezi a afirma, că nu am scris adevărul? Apoi ascultă: măreția faptei o împrumută tocmai împrejurarea, că preotul și levitul, cei de o lege și un sânge cu evreul nefericit; acei învățători, cari predică în biserică iubirea cu cuvântul când e vorba de faptă, dovedesc contrarul, că ei îl lasă pe neamul lor să moară, ceea ce nu făcu streinul. Vezi, așa istorisește Scriptura, foarte bine și frumos, iar nu cum zici D.-Ta, că au trecut mai mulți, cari puteau fi mai puțin îndatorați decât

preotul și levitul ca să ajute. Oare să fii D.-Ta „mai priceput“ decât mine și decât ascultătorii predicei D.-Tale, și să nu observi această eclatantă deosebire a textului? Și aceasta am accentuat-o eu în recenziune. Dacă apoi nici acum nu mă înțelegi, numai un lucru îți mai rămâne: urmează-ți sfatul cu care mai gratificat: „lasă condeiul și cartea și te apucă de altă meserie“, că nu ești pentru pedagogie și cărți didactice.

Să-i cunoaștem după acestea și teoria metodică!

Iată ce scrie în răspuns: „Prin observațiile ce le face din punct de vedere metodic și în special la învățăturile morale e. u. își dă însuși testimoniu, din care se vede, că în ale catehizării n'are absolut nici o pricepere (?) și în special în propunerea învățăturilor morale (?) E greșită părerea și credința D.-sale, că învățăturile morale trebuie să fie scurte pentru-că elevii să le poată memoriza (?) Scopul nu e ca să le memorizeze, ci ca să le înțeleagă (?) Catihetul propune, explică, iar elevul își păstrează în memorie, ceea ce a înțeles din propunere și explicare. Pentru aceea am și scris eu în formă explicativă, iar nu în formă de sentință. Așa e bine.“ (?) Scurt: e. u. este „absolut nepriceput“, iar Pr. D. Vonigă e „absolut priceput“ în ale catehizării. Va să zică de aci înainte avem de a face cu „metodistul“; adevărat „metodist“ pentru-că a scris carte didactică, iar aceasta e destulă calificare pentru a inventa chiar principii metodice; căci încât nu ar fi invenție, am fi așteptat să-și sprijinească pe dovezi teoria metodică. Noi vom încerca prin analiză a constata, că debutul acesta nu e decât un simulacru pentru a înșela opinia publică, ceea ce pe conta Metodiceii nu se poate suferi.

Constatăm din două una: ori nu posedă autorul cărții cunoștința celor mai elementare principii didactice, ori le disprețuește. În ambele cazuri e regretabil. Dar sunt de părerea că suferă de primul neajuns, altcum nu ar bucină în lume, că susține teorii nerecunoscute de pedagogii moderni. Metodica modernă prescrie ca învățătura morală dela finea lecțiunii să fie turnată în formă, ca să se poată memoriza. Iată ce zice Metodica: „Învățăturile morale și religioase, la cari copiii au ajuns prin întrebări și răspunsuri, învățătorul are să le cuprindă și să le enunțe în sentințe sau în poezioare scurte. Învățătorul pronunță încinte zicere de zicere, iar școlarii reproduc fiecare zicere, întâi unul câte unul apoi în cor“. (De sine înțeles ca să le memorizeze). Vezi: Dr. Pipoș, Metodica, pg 14. Așa scrie Catehetica de Dr. Barbu și așa învață toți pedagogii moderni streini. Pr. D. V. își susține teoria sa, că învățătura morală nu trebuie cuprinsă în ziceri scurte și că nu trebuie memorizată, ci numai înțeleasă (ceea ce e eschis prin frazele incurcate ale D.-sale) și nu-și dovedește teoria cu principii recunoscute de Pedagogia modernă. Dar sunt convins că nu va putea dovedi. La cărți pedagogice se recere muncă îndelungată și intensivă, în teorie și praxă. Lipsa aceasta apoi o documentează respingerea cărții sale la prima recenziune, care și după prelucrare rămase imperfectă, înlocmai ca hainele eșite din croiu greșit. Chiar însuși

felul de a discuta chestii catihetice-didactice și tonul de a-și apăra greșelile cărții fără a dovedi, caracterizează pe omul nechemat. E adevărată ironie, că oamni atât de nechemati se impun ca scriitori didactici — pentru „gescheft“.

Deci, reasumez: Din acestea reflexiuni cetitorul nepreocupat se poate convinge, că: recenziunea mea asupra manualului „Istorieare biblice“ de Pr. D. Voniga, nu numai că a fost obiectivă, întemeiată și serioasă, dar a urmărit scopul nobil de a folosi învățământului. Și așa fi păcătuțit dacă nu o făceam aceasta.

De încheiere mă simt obligat a reflecta și la lauda autorului dela finea răspunsului. Eu am dovedit pe deplin, că cartea din cestiune e cea mai puțin succasă în metropolia noastră. Dar având cărți destule nu e lipsă să scriu eu carte mai bună. Că autorul nostru didactic se mândrește cu vr'un succes strălucit pe lângă toată imperfecția cărții, constatăm: succes moral nu poate fi, și că nu s'ar lăuda, dacă ar cunoaște opiniunea nefavorabilă a catihetilor, cari îi folosesc cartea, care opinie în recenziunea mea și-a aflat ehoul. Că la succes material ar fi ajuns, nu e meritul cărții ci al acelei impregiurări nefaste, că recenziunea oficioasă dela Sibiiu a riscat (lucru de neînțeles) punerea cărții în avantaju față de toate cărțile din Mitropolie pentru o însușire, merit al altei cărți apărute la noi mai nainte.

Tonul acesta al recenziunii sibiiene l-a desavuat recenziunea dela Arad, care prima oară a respins cartea spre prelucrare, iar după prelucrare fu aprobată fără „avantajiu“. Dar e eschis, ca o carte imperfectă, respinsă de recenziune, să fie vr'odată bună; căci:

„Quod ab initio vitiosum est, non potest cursu temporis convalescere“.

e. u.

Aviz!

Librăria diecezană din Arad, str. Deák Ferenc Nr. 33 este aprovizionată cu Globul pământului și mașine de comput, conform ordinului ministerial mai nou, deasemenea cu harte și recvizitele prescise în legea din anul 1907.

Propise (corecte) de examen, dictando și caligrafie, suta à 1-20 cor. plus 30 fil. porto postal.

CRONICA.

În atențiunea candidaților de învățători. Atragem de nou atențiunea candidaților de învățători, că nu e suficient a adnexa la petite numai absolutele ci testimoniu original cu care a intrat în pedagogie precum și toate testimoniile de pe cursurile pedagogice. În lipsa acestei ajustări și a atestatelor de serviciu nimeni nu va fi admis la examen de calificare.

Alegere de preot. Duminecă la 2 Maiu n. a avut loc alegerea de preot în Odvoș, o comună frun-
tașă din protopopiatul Radnei. A fost ales cu totalita-
tea voturilor date (134) colaboratorul nostru Sever
Secula, secretar la consistorul din Oradea-mare, fost
profesor seminarial și colaborator intern al organului
nostru diecezan.

Escursiune. Institutul ped.-teol. din Arad a făcut
Mercuri o excursie de studiu la domeniul Mezőhegyes.
Sub conducerea directorului Prea Cuv. Sa Dl Roman
R. Ciorogariu, au luat parte 4 profesori și 42 elevi.
Pe un timp favorabil, escurzioniști, sub conducerea
dregătorului Antal, (designat din partea direcțiunii
domeniului cu conducerea) au vizitat toate stabilimen-
tele rațional întocmitei economii a domeniului din
Mezőhegyes, așa: partea agronomică pentru sămănă-
turi și fâneați cu canalurile hidate, fabrica de cânepă
cu arangiamentul întregii fabrici, despărțământurile
economiei de vite de soiu, stavele de cai și lăptăria
etc. Mezőhegyesul e o adevărată școală de economie
așa că cercetarea acestui domeniu se impune tuturor,
cari se ocupă cu economia.

Cronică bibliografică.

Natura revistă științifică de popularizare pe luna
Aprilie dă din peana Dlui Dr. I. Simionescu despre
Muguri. Marius Nada despre bătrânețe. I. St. Murat
Baloanele-sondă și Zmeurile. I. Dumitrescu-Buhoci:
Lumină și viață și Notițe de informație științifică.

Candela Foaie bisericească literară pe Aprilie
aduce un studiu de: Dr. V. Gheorghiu. — Viața și
activitatea sf. apostol Paul. Dr. Octavian Isopescul. —
Plângerile lui Ieremia. C. Morariu. — Virtute creștină
Romn Bărgăuan. O serie de cuvântări ocazionale (text
rusesc.) Scurte comunicări. — Întrebări și cazuri pa-
storale. Cronică. Bibliografie.

Păstorul ortodox Organ al societății „Frăția”
a Clerului din jud. Argeș pe luna Martie are următorul
sumar: Învățătură și exemplu. Boroianu Buna-vestire.
Hristian N. Tapu. De ce în biserică nu poate fi pro-
gres. I. Scriban. Răstignirea lui Iisus. Hristian N.
Tapu. Din activitatea păstorilor protestanți. Th. P. Pă-
cescu. Din Isprăvile papistășismului. Econ. AL. Pe-
trescu. O Lămurire. Informații

Concurse.

În urma dispozițiilor Ven. Consistor de Nr.
1832/909 prin aceasta să escrie concurs din oficiu
pentru îndeplinirea stațiunii învățătoarești-cantorale din
Crocna cu termen de **30 zile** dela prima publicare
în „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt: 1. Salar în bani gata 357
cor. 64 fil. 2. În naturale 12 htl. grâu și 12 htl. cucu-
ruz prețuite în 276 cor. 3. Lemne focale pentru în-
vățător numai 10 stângeni în valoare de 240 cor. 4.
10 jugheri 1400 □. pământ arător și fâneaț de după
care dările publice va avea să le solvească învățătorul.
5. Spese de conferință inv. 20 cor. 6. Scripturistică inv.
6 cor. 7. Pentru cantorat 10 cor. 8. Cortel cu grădina
600 □ stângeni grajd, colnă, cocină pentru porci. De
încălzitul salei de învățământ să va îngriji comuna.

Alegândul va avea să îndeplinească și să conducă
cântările bis. și a instrua pe școlari în cântările ri-

tuale deci vor fi preferiți cari pot dovedi că sunt în
stare a înființa și conduce cor bisericesc.

Doritorii de a ocupa acest post să avizează ca
recursele lor instruite cu toate documentele prescise
în „Regulament”, și adresate comitetului parohial din
Crocna să le trimită oficiului protoprezviterului în
Nagyhalmagy. Totodată sunt poftiți a se prezentă în
termin regulamentar în sf. biserică din *Crocna* spre
a-și arăta dexteritatea în cant și tipic făcându-se cu-
noscut poporului.

Hălmagiu la 18 April (1 Maiu) 1909.

Cornel Lazar,
protoprezv. insp. școlar.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de învățătoare dela
școala de fete gr. or. română din *Măderat*, să des-
chide concurs, cu termen de alegere de **30 zile** dela
prima publicare, pe lângă următoarele emolumente:
1. Bani gata 400 cor. 2. Venitul după 1⁴ sesiune pă-
mânt 260 cor. 3. 12 metri lemne 120 cor. 4. Spese
pentru conferință 20 cor. 5. Pentru cortel 80 cor.
Suma: 880 cor. Pentru scripturistică, încălzitul și cu-
rățitul școalei să îngrijește comuna bisericească. Con-
form hotărârii precedente a comitetului parohial salarul
conform legii se va întregi numai cu începutul dela
1 Septembrie 1910.

Recursele ajustate regulamentar și adresat co-
mitetului parohial din *Măderat*, sunt a să înaintă ofi-
ciului protoprezbiteral din Șiria (Világos) în termenul
indicat, având recurențele a se prezentă n vre-o Dum-
inecă ori sârbătoare în sfânta biserică din loc.

Dat din ședința comitetului parohial din *Măderat*,
ținută la 13 Aprilie st. n. 1909.

Ioan Morariu.
pres. comit. par.

Pavel Siirtău
not. com. par.

În conțelegere cu: *Mihail Lucuța*, protoprezbiter insp.
școlar confesional.

—□—

2—3

Licitațiune minuendă.

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu
diecezan din Arad de sub Nr. 4511/1908 să publică
licitațiune minuendă pentru repararea sf. biserici din
comuna *Murány* (Murani) protoprezb. Timișorii.

Licitațiunea se va ține în **3/16 Maiu** a. c. la
2 ore d. a. în școala confesională din loc.

Prețul de exlamare — conform preliminarului de
spese aprobat — este de 1169 cor. 60 fil.

Licitanții au să depună în bani gata sau în hârtii
de valoare acceptabile, vadiu de 10 % din prețul de
exlamare.

Comuna bisericească își rezervă dreptul de a dă
lucrarea acelu reflectant, în care va avea mai mare
încredere.

Proectul de spese, precum și condițiunile de li-
citațiune să pot vedeă la oficiul parohial din loc.

Reflectanții nu pot pretinde nici un fel de spese
pentru participarea la licitațiune.

Murány (Murani) la 12/25 Aprilie 1909.

Comitetul parohial.

Cu consenzul protoprezbiterului: *Dr. Tr. Putici*.

—□—

2—3